

Biomi 1

BI 1

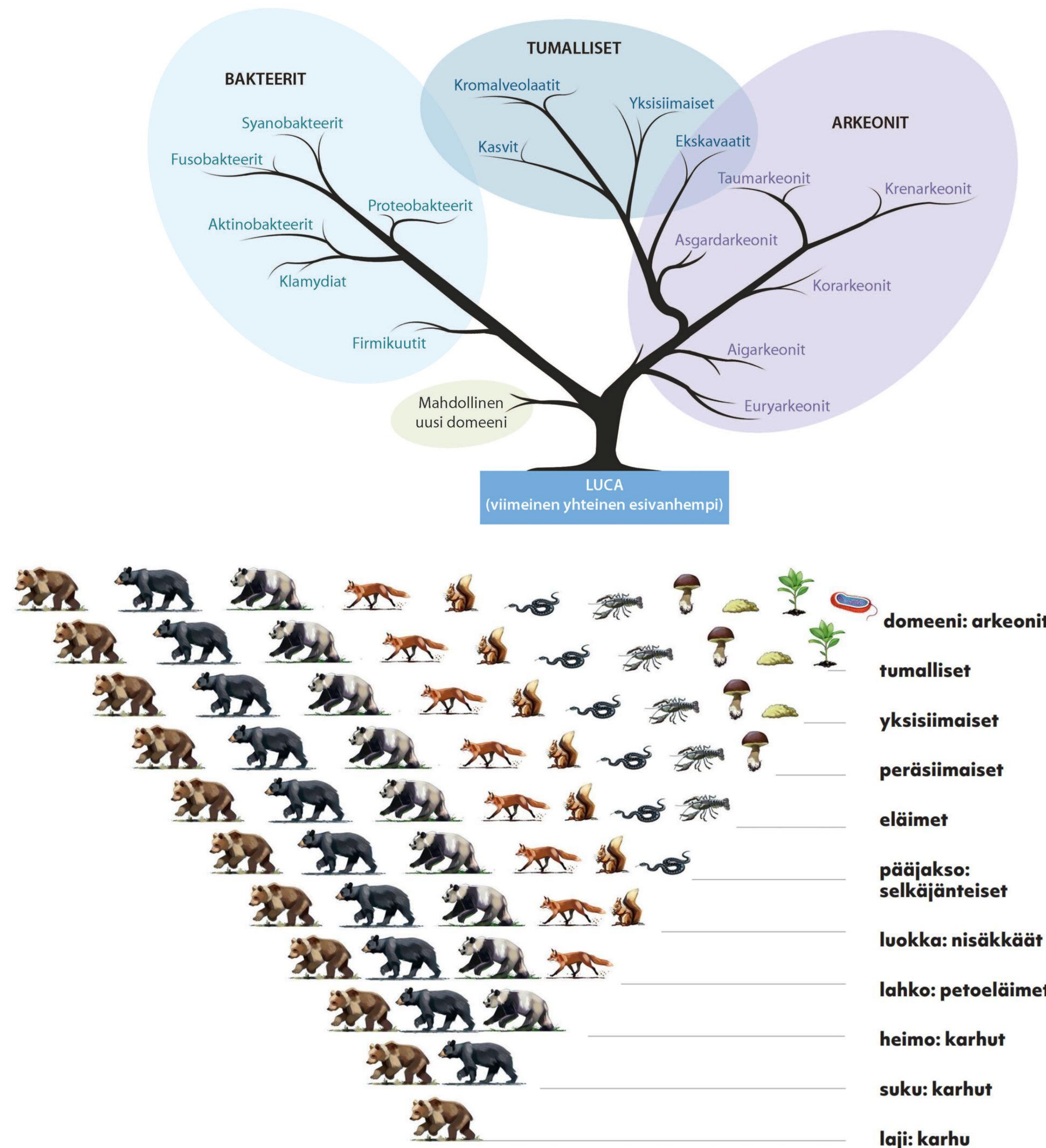
3. Eliökunnan luokittelu

Tavoitteet

- osata eliöiden luokittelun periaatteita
- tietää eliöiden keskeisimmät luokittelutasot
- ymmärtää luokittelun merkitystä
- osata jäsentää nykyisen eliökunnan rakenne

Solurakenne	Eliöryhmä	Tunnettujen lajien määrä (2020)	Arvio todellisesta lajimäärästä
tumalliset eliöt	eläimet (Animalia)	1 300 409	7 770 000
	kasvit (Plantae)	366 658	382 000
	sienet (Fungi)	146 155	611 000
	liikkuvat, eläimiä muistuttavat yksisoluiset (Protozoa)	2 565	36 400
	kasveja muistuttavat yksisoluiset (Chromista)	21 263	27 500
tumattomat eliöt	bakteerit (Bacteria)	9 980	?
	arkeonit (Archaea)	377	?
ei solurakennetta	virukset	6 588	?

TAKSONOMIA

= eliöiden kuvaus, nimeäminen ja luokittelu

Luokittelun perusteena käytetään mm:

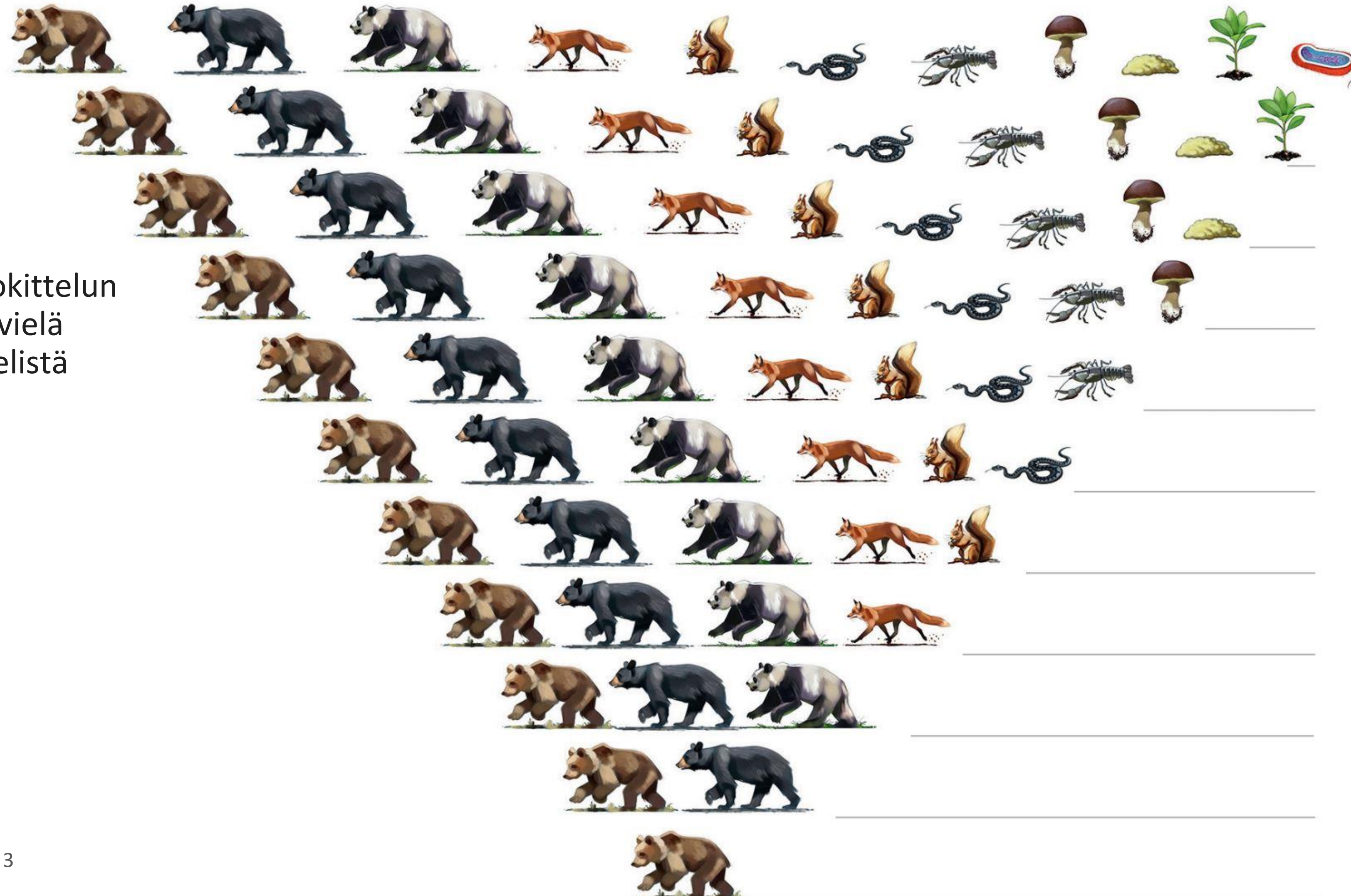
- rakenteen vertailua
- fossiilaineistoja
- eläinten synnynnäistä käyttäytymistä
- yksilönkehitystä
- solujen ja entsyymien rakennetta
- DNA:n rakennetta

Samanlainen ulkonäkö ei aina merkitse sitä, että lajit olisivat läheisiä sukulaisia

LUOKITTELUN TASOT

Kaikilla luokittelun tasoilla ei vielä suomenkielistä nimeä

domeeni: arkeonit

tumalliset

yksisiimaiset

peräsiimaiset

eläimet

pääjakso: selkäjänteiset Kasveilla ja sienillä pääjakso = kaari

luokka: nisäkkäät

lahko: petoeläimet

heimo: karhut

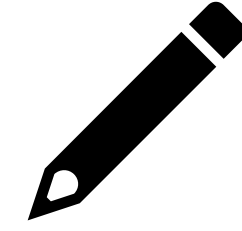
suku: karhut

laji: karhu

Miten määritellään, että kaksi yksilöä kuuluu samaan lajiin?

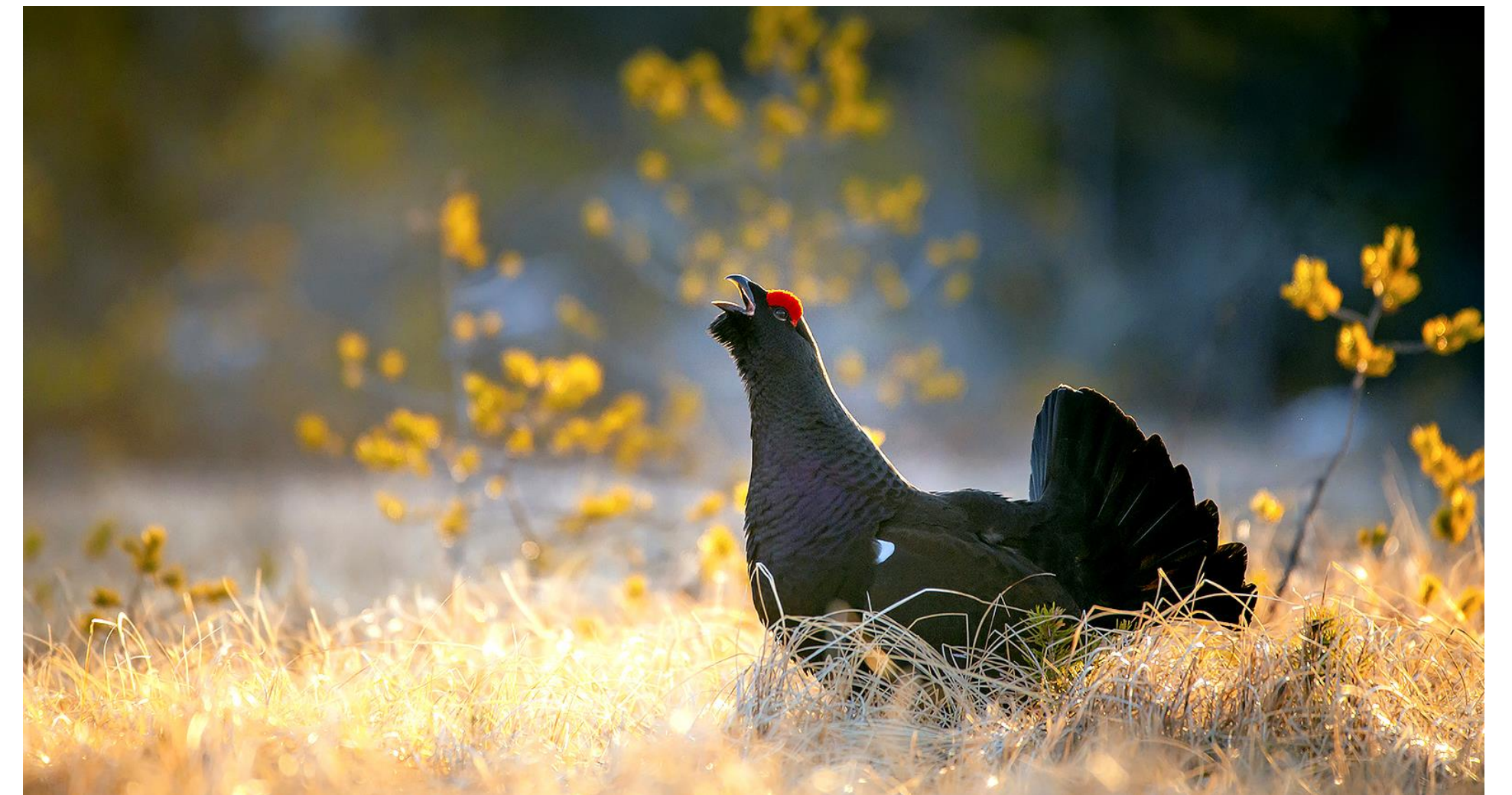
LAJI

- **Biologinen lajimääritelmä:** samaan lajiin kuuluvat yksilöt voivat luonnossa saada lisääntymiskykyisiä jälkeläisiä
- Lajit kaiken aikaa keskellä lajiutumisosessia
→ perinteinen määritelmä sopii vain joillekin suvullisesti lisääntyville lajeille
- Nykyään lajin määrittely perustuu usein **rakenteisiin, perimään, lisääntymistapaan ja aineenvaihduntaan**

Muuli on hevostamman ja aasiorin steriili jälkeläinen

Korpimetso on teeren ja metson lisääntymiskykyinen jälkeläinen

LAJIN TIETEELLINEN NIMEÄMINEN

- sama nimi käytössä kaikkialla maailmassa
- ensimmäinen osa kertoo **suvun**
- jälkimmäinen osa kertoo **lajin**

Carl von Linné
loi 1700-luvulla
eliöiden
systemaattisen
luokittelujärjestelmän

Fucus vesiculosus

Giardia lamblia

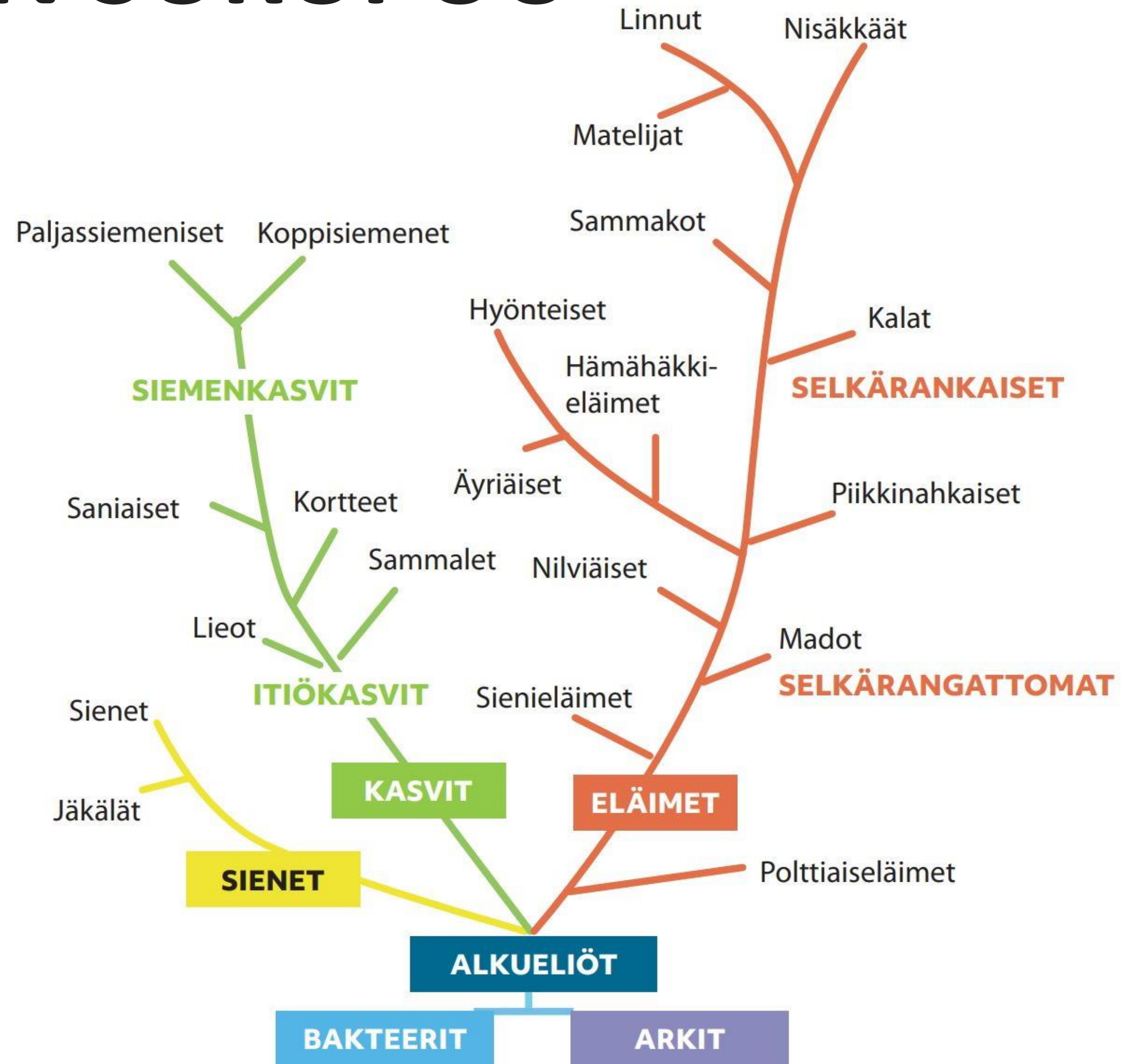

Linnaea borealis

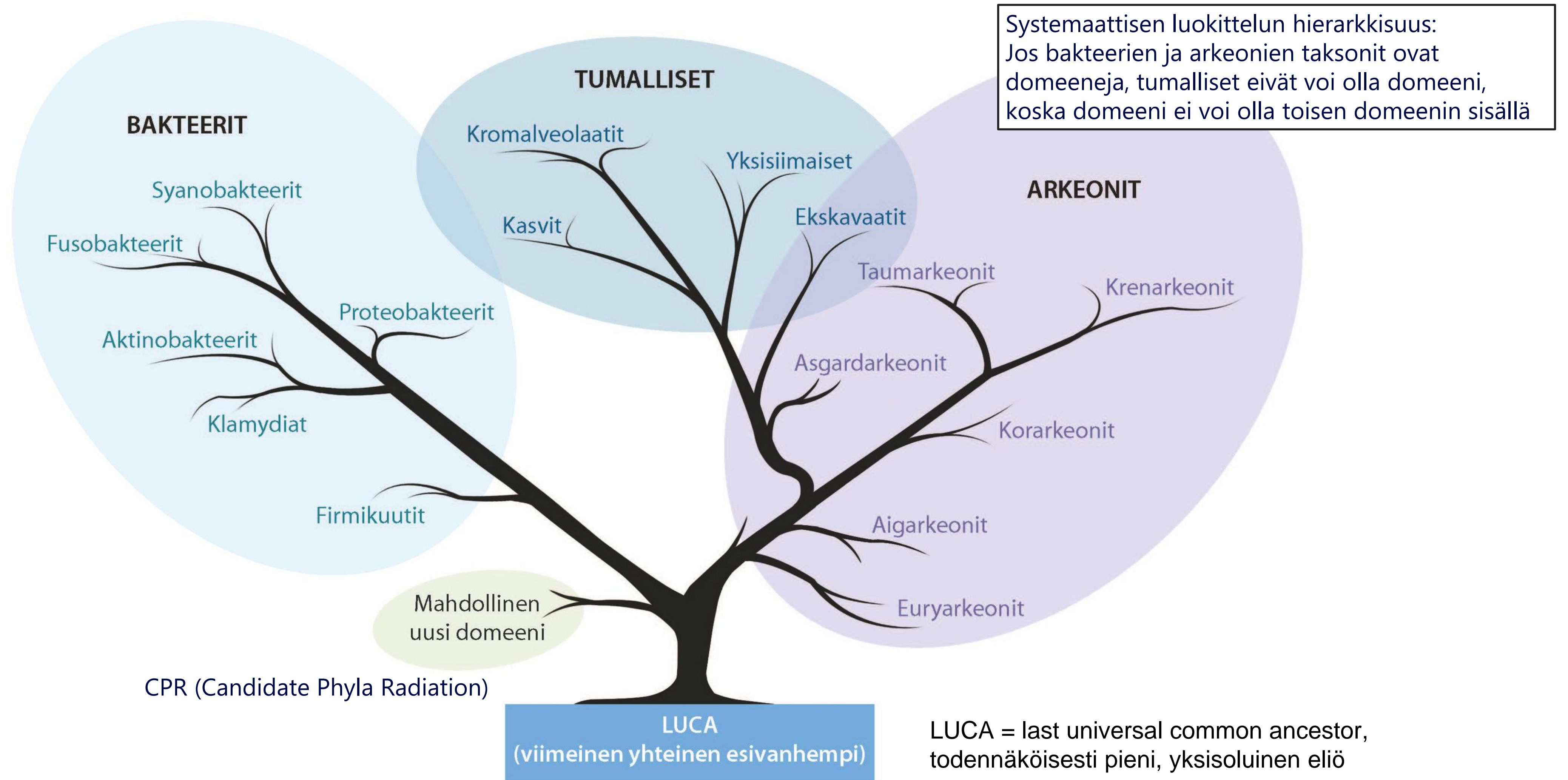
ELIÖIDEN SUKUPUU

Aikaisempi luokittelu:
kuusi kuntaa

ELIÖIDEN SUKUPUU

Nykyinen luokittelu: kolme domeenia

Tehtävä: bakteerit ja arkeonit

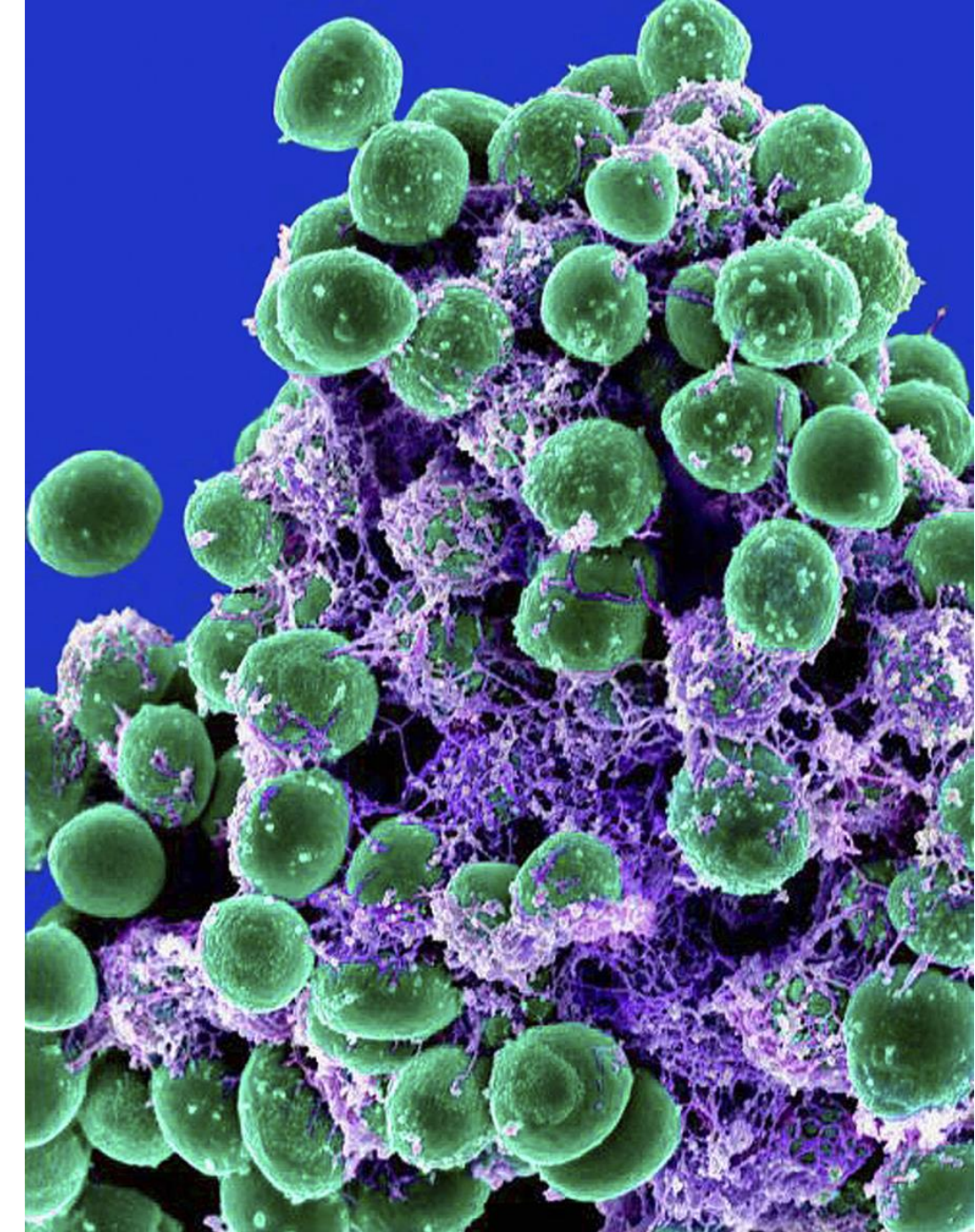
Tee itsellesi muistiinpanot bakteereista ja arkeoneista.
Käytä apuna oppikirjaa ja tarvittaessa nettiä.

Kirjaa ylös molemmista domeeneista ainakin seuraavat asiat:

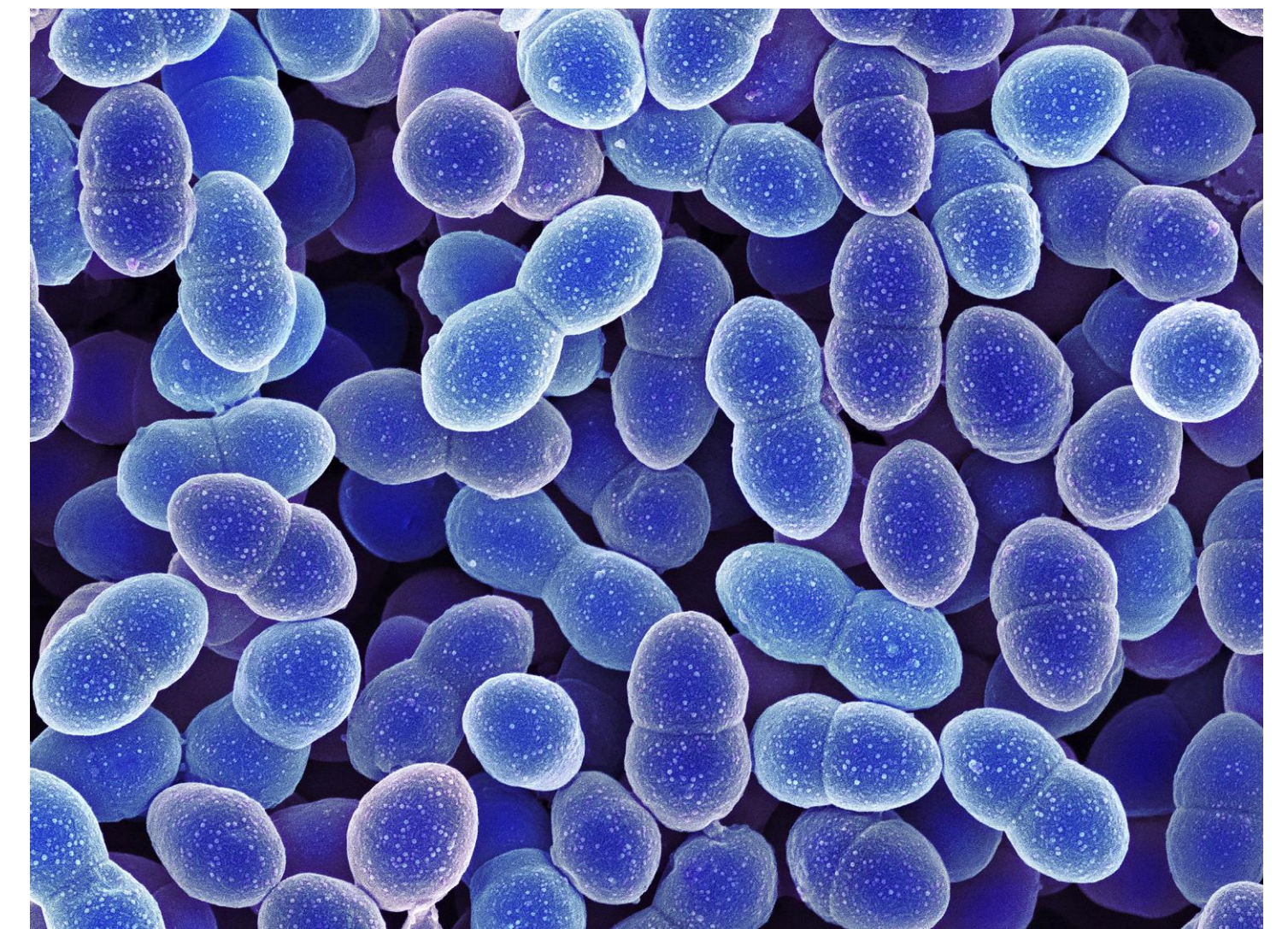
- **Solurakenne (yksi/monisoluisuus, tumaton/tumallinen)**
- **Luokittelu**
- **Lisääntyminen ja elintavat**
- **Muita ominaispiirteitä**

BAKTEERIT

- mikroskooppisen pieniä, yksisoluisia
- tumattomia
- luokitellaan mm. muodon ja aineenvaihdunnan perusteella
  - esim. kokit, sauvat ja spirokeetat
  - aerobit ja anaerobit
- lisääntyvät suvuttomasti jakautumalla kahtia
- oma- ja toisenvaraisia lajeja
  - toisenvaraiset mm. hajottajina, loisina tai taudinaiheuttajina ekosysteemeissä
- esim. *Escherichia coli* (*E. coli*)

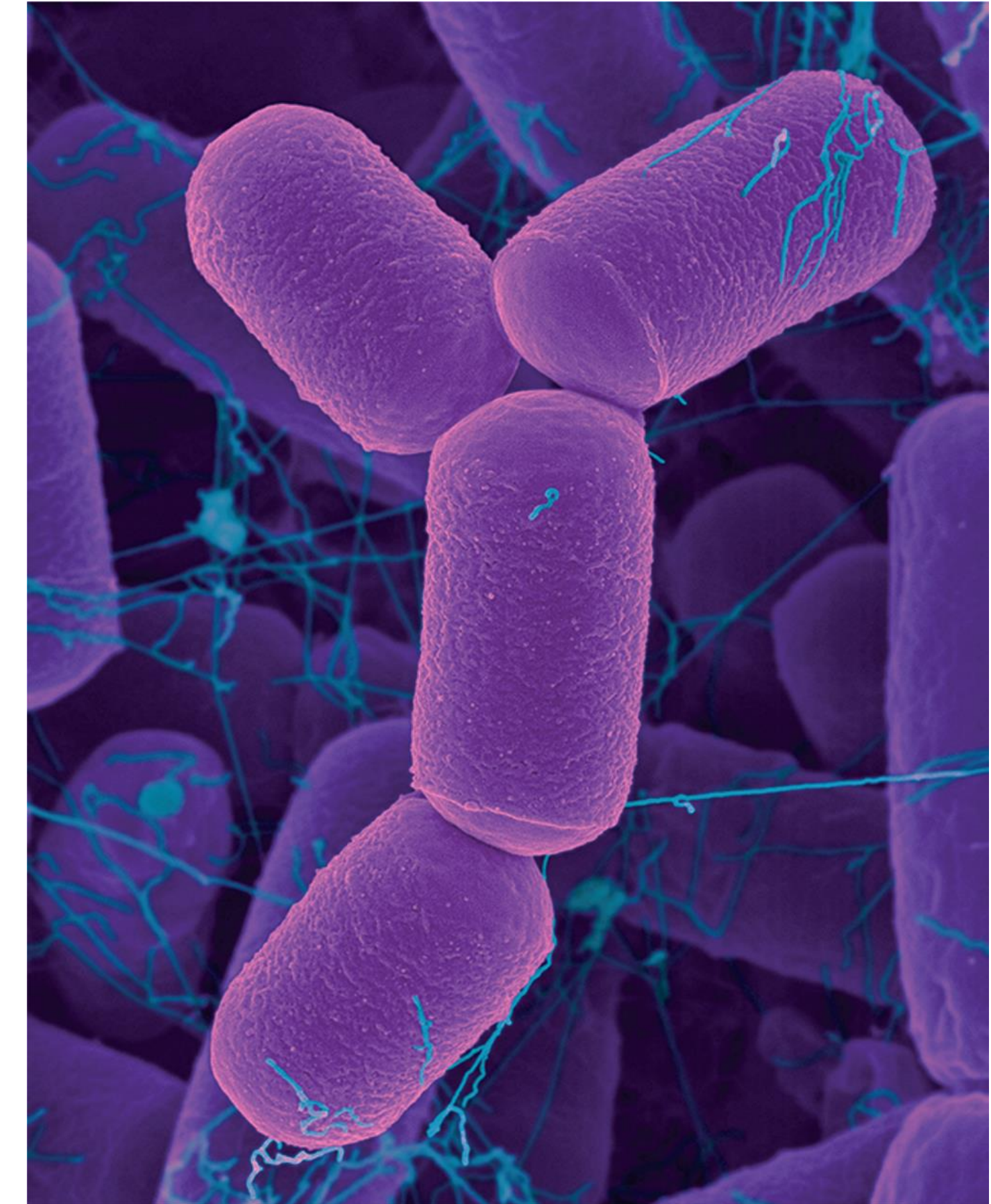
Kokkibakteereja

Bakteerit lisääntyvät jakautumalla kahtia

ARKEONIT

- yksisoluisia
- tumattomia
- koko voi vaihdella bakteereita enemmän
- luokitellaan perimän perusteella
- lisääntyvät suvuttomasti jakautumalla
- oma- ja toisenvaraisia lajeja
  - omavaraisilla kemotsynteesi
  - toisenvaraiset esim. mutualistisessa suhteissa muiden eliöiden kanssa, taudinaiheuttajia ei tunneta
- lähes kaikkialla maapallolla, osa ääriolosuhteissa viihtyviä
- esim. *Pyrococcus furiosus*

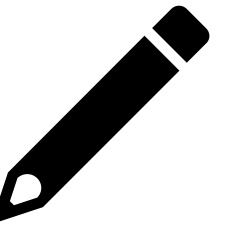

Arkeoneja tavataan myös ääriolosuhteissa, esim. kuumissa lähteissä, jäätiköillä, korkeissa suolapitoisuuksissa ja merten pohjassa

Tehtävä: uusi eliökunnan luokittelu

1. Hae Pedanetistä **aineisto** ”Tumallisten evoluutiopuu” ja lue teksti läpi ajatuksen kanssa
2. Vastaa sen jälkeen aineiston perusteella Pedanetistä löytyviin **tehtäviin** (voit vastata suoraan tiedostoon)
3. Palauta valmis tehtävä digikirjaan avoin tehtävä 6 (kpl 3)

TUMALLISET ELIÖT

- yksi- ja monisoluisia
- perimä **tumakotelon** sisällä
- jako **pääryhmiin**:

Ekskavaatit

Kromalveolaatit

Kasvit

- vihreät kasvit (eri leväryhmiä ja maakasvit)
- punalevät
- glaukofyytit

Yksisiimaiset

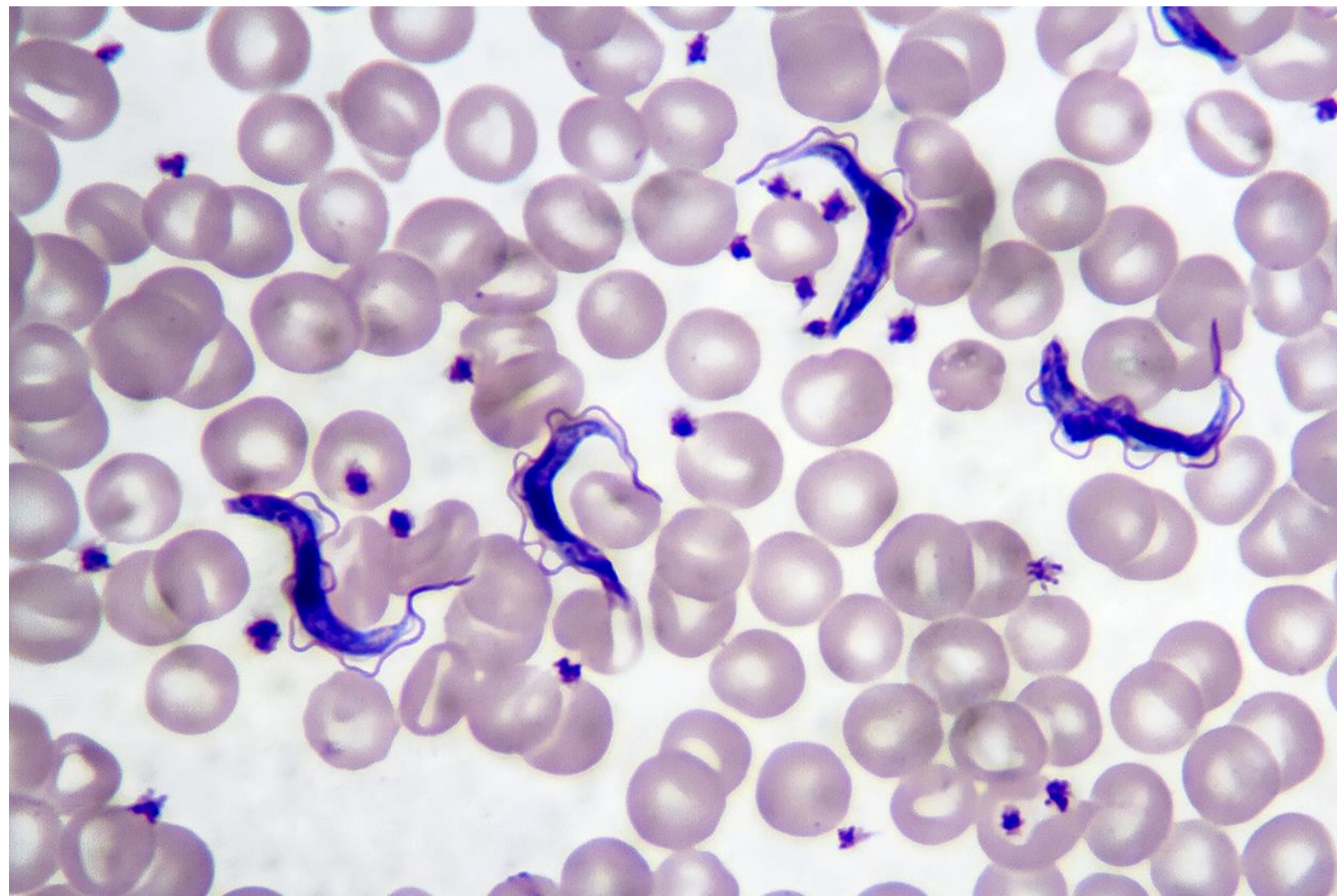
- amebat (amebat ja limasienet)
- peräsiimaiset (sienet ja eläimet)

TUMALLISET ELIÖT

Ekskavaatit:

yksisoluisia,
toisenvaraisia eliöitä
esim. monet loiset kuten
unitautiloisio

Kromalveolaatit:

yksi- tai monisoluisia omavaraisia leviä
sekä toisenvaraisia yksisoluisia eliöitä
esim. rakkolevä, malarialoisio

TUMALLISET ELIÖT

Kasvit:

(Glaukofyytit = yksisoluisia leviä)

(Punalevät = monisoluisia merileviä)

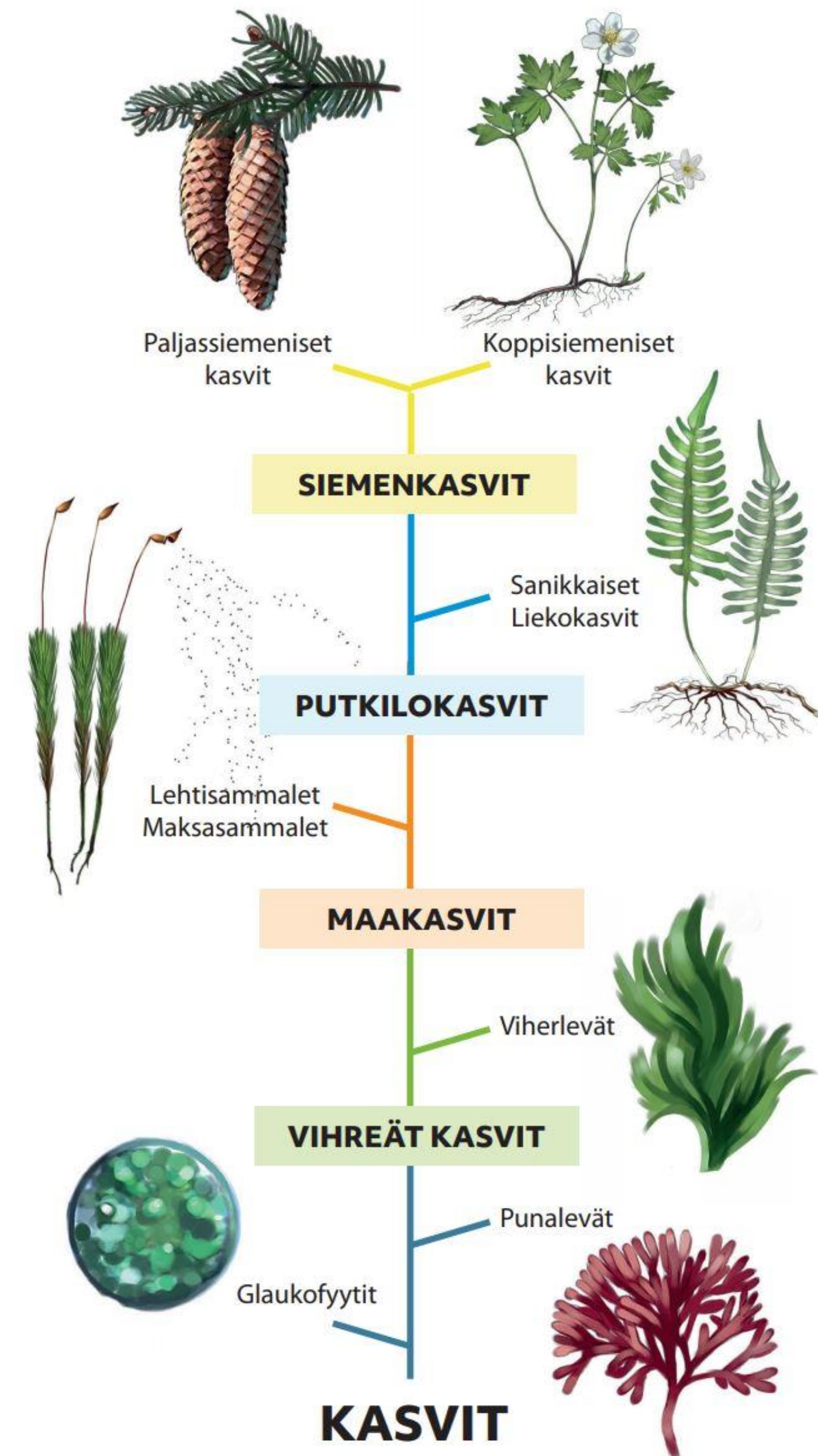
Vihreät kasvit

Maakasvit

(maksasammalet, sammalet, liekokasvit, sanikkaiset ja siemenkasvit)

- monisoluisia
- omavaraisia (fotosynteesi)

Kasvien luokittelu

TUMALLISET ELIÖT

Yksisiimaiset:

Amebat (amebat ja limasienet)

ameba

limasieni (Paranvoi)

nimestään huolimatta ei sieni!

TUMALLISET ELIÖT

Yksisiimaiset:
Peräsiimaiset

Yksisoluinen leivinhoiva

Sienet

- yksi- ja monisoluisia
- suvutonta ja suvullista lisääntymistä
- toisenvaraisia
- **sienijuuri:** kasvin juuren ja sienirihmaston muodostama kokonaisuus (sieni saa sokeria, kasvi vettä ja ravinteita)

Herkkutatin itiöemä ja rihmasto

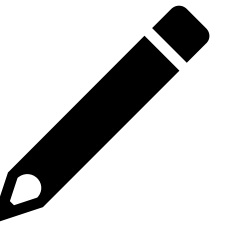
TUMALLISET ELIÖT

Yksisiimaiset:
Peräsiimaiset

Eläimet

- monisoluisia
- toisenvaraisia
- solut muodostavat kudoksia
- lisääntyvät pääasiassa suvullisesti
- elintoimintoja säädellään hermoston ja hormonien avulla
- aistinelimiä
- liikkuminen

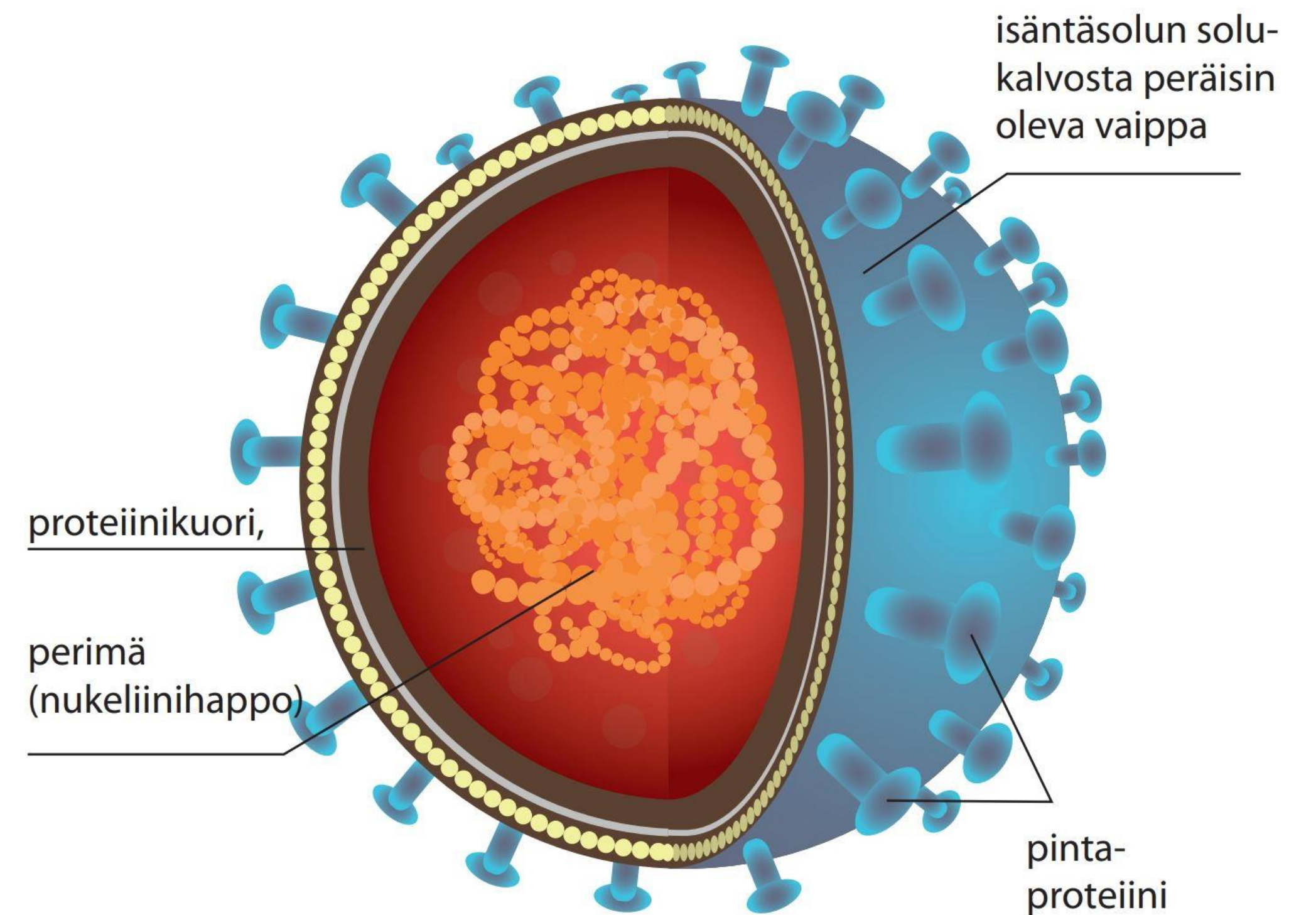

VIRUKSET

- ei solurakennetta
- ei omaa aineenvaihduntaa
- eivät pysty lisääntymään itsenäisesti
- lisääntyvät isäntäsolussa
- virusten “jättäneet” geenejä muille eliöille

→ Eivät eliöiden sukupuussa, sillä sukulaisuussuhteita tunnettuihin eliöihin tai toisiinsa ei vielä tiedetä riittävän hyvin

→ Ei lueta kuuluvaksi eliökuntaan. Tämä kuitenkin vielä osin kiistanalaista.

Kotona

Lue oppikirjan kpl 3

Tee digikirjan tehtävä 2

Tee loppuun tumallisten evoluutiopuu -tehtävä Pedanetistä ja palauta se digikirjaan